

NA MOSTU.

Gluma v enem djanji.

Iz Češkega po Klicperi poslovenil

Fr. Rebec.

Izdalo in založilo

Dramatiško društvo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Natisnila Rozalija Eger.

1867.

Osobe:

Florijan, kmetovalec.

Špela, njegova žena.

Ribič Boštijan.

Alenčka, njegova nevesta.

Grábljavec, star razučenec in zakotni pisač.

Prijateljska straža.

Sovražna straža.

Prijateljski častnik.

Prijateljska vojska.

Godi se na savskem mostu pod Kranjem.

IN = 030002321

Prvi prizor.

Alenčka, dve straži.

Sovražna straža. Stoj!

Alenčka (prišedši z leve strani). Deklica sem, in vračam se z bojišča.

Sovr. straža. Nazaj!

Alenčka. Imam sprevodni list, kateri mi je dal vaš polkovnik.

Sovr. straža. Daj sem! —

Alenčka. Ná!

Sovr. straža (prečita list ter ga shrani). Passéz!

Alenčka (grede preko mosta). Oh! Kako sem vesela, da sem sovražniku srečno ušla iz pesti.

Prijateljska straža. Nazaj!

Alenčka. Lesjakova hči sem, iz Šmártina.

Prijat. straža. In če si Medvedova iz Šentjurja.

Alenčka. Kam pa hčem iti?

Prijat. straža. Kamor hočeš.

Alenčka. Pústi me tedaj domu.

Prijat. straža. Ne smem puščati nobenega čez most.

Alenčka. Saj sem imela sprevodni list.

Prijat. straža. Kdo ti ga je dal?

Alenčka. Polkovnik sovražnih.

Prijat. straža. Ta list med nami ne velja.

Alenčka. Oh gospod vojak! Uboga deklica sem, grozen strah sem prebila, pusti me domú!

Prijat. straža. Ne smem!

Alenčka. Oh! ti si trd, ko skala!

Prijat. straža. Ko skala!

Alenčka. In v glavi imaš slamo, ne pameti!

Prijat. straža. Tri sto krvavih vojsk! zakaj?

Alenčka. Ker nič ne premisliš.

Prijat. straža. Ne stojim tu, da bi premišljal, ampak, da ne pustim nobenega mimo. — Nazaj, péčarica! Sicer te vržem v Savo!

Alenčka. Eh, saj ti ni treba take togote! — Pusti me, pogumni vojak, dam ti križeváč!

Prijat. straža. Če mi daš sto križeváčev, in še kaj po vrhu — ne smem! — Idi, od koder si prišla, pa bode mir besedi!

Alenčka. Oh, ti moj mili Bog! kam se obrnem? — Mati od žalosti umerje, in Boštijan me bode iskal po vseh kotih. Zdaj si res družega svéta ne vem, nego da grem v Kranj k stricu, ter da ostanem pri njem, dokler odide ta vojska! (Gre proti levemu bregu.)

Sovr. straža. En arrière!

Alenčka. Saj sem ti dala sprevodni list.

Sovr. straža. Vém!

Alenčka. Naša straža mi ne dá v Šmartin, moram se tedaj vrniti k stricu v Kranj.

Sovr. straža. Nazaj!

Alenčka. Kaj? Vendar mi ne zapreš ceste?

Sovr. straža. Zaprem ti jo, da!

Alenčka. Saj sem imela sprevodni list.

Sovr. straža. List piše: tje, ne: sem!

Alenčka. E, to se samo po sebi umeje.

Sovr. straža. To se ne umeje!

Alenčka. Oh, moj Bog, — bodi vendar pameten!

Menda vendar ne ostanem na mostu!

Sovr. straža. Ako nečeš na mostu, skoči pod most.

Alenčka. Govori vsaj za me, da me pusti naša straža z mosta.

Sovr. straža. Jaz imam nji toliko zapovedati, kolikor ona meni. — En arrière!

Alenčka. Doklé bodem morala še tukaj stati?

Sovr. straža. Kdo to vé? Morda en dan, morda mesec dni.

Alenčka. Tako mi bode tukaj umreti!

Sovr. straža. Če imaš kaj novcev s seboj, postavi me za svojega dednika.

Alenčka. Skočim v vodo!

Sovr. straža. Ako se hočeš kopati, skoči; pa zaradi tega vendar ne pojdeš dalje.

Alenčka. Oj kako sem nesrečna! V kako zadrego sem zašla! Pred mano, za mano reka, na desni in levi neusmiljena vojaka. Mili Bog! Pomagaj mi! — — Oh, kaj vidim? — Ali ne gre sem Škrjančev Florijan s Políce? Gre, in baš semkaj na most

gre. Oh tega mi je poslal sam moj angelj varuh.

Drugi prizor.

Florijan in Prejšnji.

Florijan (pride od desne strani).

Prijat. straža. Nazaj!

Florijan. Imam sprevodni list.

Prijat. straža. Dajte ga sem!

Florijan (poda mu ga).

Prijat. straža. Dovoljeno! Idi!

Florijan. Z Bogom, vojak!

Prijat. straža. Z Bogom!

Alenčka. Oh, sam Bog vas je prinesel, oče Florijan!

Florijan. I glej, glej! Alenčka! Kaj pa ti tukaj delaš, moja sráčica!

Alenčka. Bila sem v sovražnem táboru.

Florijan. Kaj, v sovražnem taboru? He! He!

Alenčka. Baš zdaj sem se podvizala zopet domú, pa naša straža mi ne dá z mosta.

Florijan. Kako pa, vé li Boštijan, da si bila v sovražnem taboru?

Alenčka. Tega ne ve živa duša.

Florijan. He, he! Skoraj te bo vesél!

Alenčka. Oh! Svetujte mi, kaj mi je početi.

Florijan. V tabor pojdi nazaj!

Alenčka. Oh nikoli! Nikdar!

Florijan. Nu! Pojdi tedaj z menoj na Políco.

Alenčka. Tje sem se tudi namenila, a straža me tudi nazaj ne pusti.

Florijan. To bi bilo vendar hudo. Pojdi tedaj z mano! (Gresta.)

Sovr. straža. Nazaj!

Alenčka. Ali ste slišali?

Florijan. Prijatelj z óne strani sem.

Sovr. straža. Kaj mene to briga?

Alenčka. Ali ste videli?

Florijan. S Políce sem. —

Sovr. straža. Vse zastonj; kaj se po svetu potepaš!

Florijan. Žene in otrok bode skrbelo.

Sovr. straža. Pa bi pri njih domá ostal!

Alenčka. Kaj sem vam pravila?

Florijan. Dali so mi sprevodni list, tedaj menda veljá vendar vsaj do moje strehe. To vendar, bratec, lahko razumeš!

Sovr. straža. Ne umejem ne! Ti bratovski bratec ti! Še enkrat mi tako reci, obrnem kopito, ter te naučim na bojišči priljudneje govoriti z zmagovalcem. Par bleu! Nazaj!

Alenčka. To sva si izkupila.

Florijan. Nu! Nu! (Vračata se.)

Alenčka. Kaj začneva zdaj?

Florijan. K vam pojdeva v Šmartin.

Alenčka. Ón mož je trd, kakor kamen, in nas tudi ne pusti.

Florijan. Kako da ne?

Prijat. straža. Nazaj!

Alenčka. Ali ste slišali?

Florijan. Prijatelj, ali me ne znaš?

Prijat. straža. Znam te, pa kaj me to briga?

Alenčka. Ali ste videli?

Florijan. Tam je cesta zagrajena, moram nazaj do Šmartina.

Prijat. straža. Poišči si drugega pota, tod ne pojdeš.

Florijan. Tako bi moral skočiti v Savo!

Prijat. straža. Skoči!

Florijan. In utoniti!

Prijat. straža. Utoni!

Florijan. Tukaj je štiri sežnje globoka!

Prijat. straža. Da, štiri debele sežnje!

Florijan. Saj sem ti dal sprevodni list!

Prijat. straža. Ta govori: tje, ne: sem.

Alenčka. Kaj sem vam pravila?

Florijan. Gospod vojak, jaz imam velike zasluge!

Prijat. straža. Mogoče, ali te tukaj nič ne veljajo.

Florijan. Gospod polkovnik me je potrkal po rami.

Prijat. straža. A jaz te potrkam po črepinji, ako se mi tekóje ne spraviš izpred oči. — Nazaj!

Florijan. Nu! Nu! (Vrača se.)

Alenčka. Ta je lepa! Zdaj ne moreva ni sem, ni tje! Ne moreva si pomagati!

Florijan. Kaj še, Alenčka!

Alenčka. Kaj počneva tedaj?

Florijan. Tukaj ostaneva!

Alenčka. Saj umerjeva od gladi in od žeje.

Florijan. Saj morata tudi stražnika živeti, kos kruha nama uže podasta; in za žejo? — He, pod mostom imamo dosti Save!

Alenčka. Oh, da bi ne bila šla nikdar z doma!

Florijan. I nu!

Alenčka. Zakaj ste pa vi prišel na našo stran?

Florijan. I — bil sem v pisarnici gori v mestu.

Alenčka. Vé to vaša žena Špela?

Florijan. Ne vé.

Alenčka. Nu, ta vam bo vesela sama domá!

Florijan. I kaj je na te sraka sedla kali, da si se podala ob tako nevarnem času v sovražni tabor?

Alenčka. Povejte poprej Vi, zakaj ste bili v pisarnici?

Florijan. St! — O tem je treba molčati.

Alenčka. Tedaj je bil tudi moj pot taka skrivnost.

Florijan. A Boštijan bode hotel vse vedeti.

Alenčka. Boštijanu tudi vse povem.

Florijan. Kdaj se pa vzameta?

Alenčka. V štereh nedeljah; samo da se vojska od nas umakne.

- Florijan.* V štireh nedeljah? He, he!
- Alenčka.* Ali se vam zdi to prebrzo?
- Florijan.* I, ako bi se pa svatba podrla?
- Alenčka.* Zakaj?
- Florijan.* Boštijan ima vrelo kri.
- Alenčka.* A v srcu tu-le najvrelejšo. Njegova ljubezen plamti kakor ogenj!
- Florijan.* Baš zato — he, he!
- Alenčka.* Kaj, he, he?
- Florijan.* I nu! He, he!
- Alenčka.* Ko bi jaz bila vaša Špela, vi bi se morali odvaditi tega he, he! Kaj mislite s tem?
- Florijan.* Ti si bila v sovražnem taboru!
- Alenčka.* Pa kaj zato?
- Florijan.* He! He!
- Alenčka.* Ne mučite me, za Boga! Kaj se ob to spotikate?
- Florijan.* Jaz ne bi hotel biti tvoj ženin.
- Alenčka.* Zakaj ne?
- Florijan.* I nu! Dekle, ki je bilo v sovražnem taboru.
- Alenčka.* Ali je to kaj slabega? —
- Florijan.* I nu —
- Alenčka.* Tega zopet ne umejem; saj vidite, da sem se do tukaj srečno vrnila.
- Florijan.* O, to ni nič, a —
- Alenčka.* Kaj a —?
- Florijan.* Ti si dekle, ravna, kakor jelka!

- Alenčka.* Kaj zato?
- Florijan.* Imaš tako krasne kodrece —
- Alenčka.* To pravi Boštijan tudi.
- Florijan.* Vidiš, draga moja lilija? — Imaš tako polni ličeci!
- Alenčka.* To je res.
- Florijan.* Cveteta, kakor rožici.
- Alenčka.* To so tudi Boštijanove besede.
- Florijan.* Vidiš, zlata moja sráčica, — tvoja bradica je tako okrogla.
- Alenčka.* Boštijan jo enako hvali.
- Florijan.* Pa na bradici kotánjica.
- Alenčka.* Kje?
- Florijan* (z levo roko jo objame). Tu-le, moj dragi vá-ljarček.
- Alenčka.* Nu, ta menda tudi nič ne škoduje.
- Florijan.* Škoduje, škoduje, klopček moj!
- Alenčka.* Zakaj?
- Florijan.* Vojaci se radi vanjo ozirajo!
- Alenčka.* Tega jim ne morem braniti.
- Florijan.* Pa od bradice ni daleč do ustec!
- Alenčka.* E! Pa kaj za to?
- Florijan.* Oh, nesreča, nesreča! Obide ga omo-tica, kdor se zagleda v to prelepo rožico — rekel bi — omedlévica, kajti rožica do-stikrat popolnoma omami človeka! (Hoče jo objeti).

Tretji prizor.

Ribič in Prejšnja.

Ribič (prikaže se pri prijateljski straži). Sak na ribe, koš na rake! Tamle stoji!

Prijat. straža. Stoj!

Alenčka. Ali ni bil to Boštijanov glas?

Florijan. He! Jako neprijeten bi bil!

Prijat. straža. Nazaj!

Alenčka. Ha, Boštijan! Boštijan!

Ribič. Čakaj, jaz ti bodem boštijanil, ti strupovíta kača ti!

Prijat. straža. Nazaj!

Ribič. Náte sprevodni list.

Prijat. straža. Idi!

Ribič (steče na most). Sak na ribe, koš na rake!
Alenčka!

Florijan. Dobro jutro, Boštijan!

Alenčka. Kaj dela moja mati, Boštijan?

Ribič. Pozdravlja te, ti premila hčerka. — Sak na ribe! — Kaj dela! — Prosila me je, roke vila, naj grem do kraja sveta, da zvem, kje si in kaj delaš? Šel sem od tvoje dobre mamice in našel sem te, pa sem se prepričal z lastnima očima, kaj delaš! Sak na ribe, koš na rake! Zdaj sem te zasledil.

Alenčka. Boštijan ne sodi, dokler se nisi do živega prepričal!

Florijan. He! He! Boštijan! Ti divji razdraženi lev, ti!

Ribič. Kaj sem videl!

Alenčka. Nič hudega nisi videl!

Ribič. Nič hudega? Sak na ribe! Nič hudega? — Tu vojak, tam vojak; a Škrjanec in ti se tu sredi mosta objemljeta! In to ni nič hudega?

Alenčka. Daj si vendar dopovedati!

Ribič. Kje si bila!

Alenčka. V sovražnem taboru.

Ribič. Kaj? — Sak na ribe!

Florijan (zase). To reč bode težko razmotati.

Ribič. Alenčka! Alenčka! Kje si bila do zdaj?

Alenčka. V sovražnem stanu!

Florijan. Vendar ljubi Boštijan —

Ribič (ljuto). Hahaha!

Florijan. He, he! To je grozen hrohot!

Ribič. Zdaj mi kdo reci, da vojska samo škodo dela in nesrečo prinaša! Vojska je dobra, koristna, blagonosna. Nikoli nisem verjel, da je tako koristna; a zdaj vidim, zdaj tipljem, zdaj to čutim do obisti! Smrt in ogenj, mor in glad, nerodovitnost, jok in stok, to so vam málosti! Ona sleče tudi živemu zlodeju jančji kožuh, in to popravi vsako škodo.

Alenčka. Mili moj Bog! Boštijan, ti divjaš!

Florijan. He, he! Jaz bi se ti rajši z betòm pogovarjal!

Ribič. Hahaha! — Zdaj je življenje našim deklinam, vidiš! Polk za polkom, vsako četrto ure drugi! Ta na konji, ta peš, zdaj s praporčkom, zdaj z risanico, tod z brkami, ondod brez brk, zdaj belo, zdaj modro, zdaj rdeče oblečen! Hahaha! Táko so ti premembe!

Florijan. He, he!

Ribič. In ko se vsa vojska razkadi, pa jim je vse dolgočasno in ostudno. Pa se spomnijo, da stoji za reko sovražnik, in heja, hop hop, hejsa hopsa! Pustijo staro mater od strahú umirati, iznebodo se svojega ženina, in — hajdi, tje, tje, pa ko bi pod vsako vrbo stala straža, pa ako bi z vsacega mostú iz topov nanje streljalo.

Alenčka. Boštijan! Tega ti nikdar ne odpustim.

Florijan. He! He!

Ribič. Pa, ko so se tam navlačíle, nakratkočasile, vrnejo se domú od straže do straže, in da ne bi na vsem tem romanji nič pogrešale, ljubijo Škrjanca na meji, na odkritem mostu, ljudém na vídeži.

Alenčka. To se je samo naključilo! — Žal ti bode, kader se prepričaš.

Florijan. He, he; he, he!

Ribič. In jaz neumno motovilo, tékam od vasi

do vasi, kličem po polji, kličem po lesu; plakam, prosim, stokam joh in gorje pod širnim nebom. Ribe so uže davno pregrizle sake, raki sneli žabe, in skoro uže odplavali z gráhovino. Jaz ostavim vse tam, derem k polkovnikom, plazim se pred njimi po kolenih, kličem Boga na pričo, da ne morem brez Alenčke prebiti, da je moram iskati, da moram iti iž njihovega tabora, naj mi tedaj dadé sprevodni list. In dali so ga mi na vso silo. — O mečil bi bil s svojimi tožbami skale in hribe. — Tekel sem z velikimi skoki svoje neveste iskat, in našel sem jo — gađ ti, bazilisk ti — našel sem te, objemáje Škrjanca! — Lej, tega bi si ne bila ti mislila, da te jaz tako neumno ljubim, in da te iščem.

Alenčka. Nisem mislila, da si tako divji. Zdaj sem te spoznala, in od zdaj se te bodem ogibala.

Florijan. He, he! Mili moj bratec Boštijan —

Ribič. Kaj si delala v sovražnem taboru?

Alenčka. Nič!

Ribič. Po nič ti nisi hodila na mesto, kjer se velikanski kvartá za smrt in življenje! — Kaj si delala v sovražnem taboru?

Alenčka. Jezna sem na te!

Ribič. Sak na ribe, kaj si delala v sovražnem taboru?

Alenčka. Vprašaj, kar hčeš; ne odgovorim ti.

Ribič. Alenčka! V štireh nedeljah se imava vzeti! Kaj si delala v sovražnem taboru?

Alenčka. Ker meni ne veruješ, niti nisi vere vreden.

Ribič. Alenčka! Alenčka! Še te imam rad, ali ako se mi ne opravičiš — — povedi mi kako laž, izmisli si kak izgovor i potolaži me vsaj za denes. Kaj si delala v sovražnem taboru?

Alenčka. Ne povem ti, niti resnice, niti laži.

Ribič. Tedaj zatoži sama sebe! (Steče dalje.)

Prijat. straža. Nazaj!

Ribič. Imel sem sprevodni list.

Prijat. straža. Ta je spremljal na most, ne z mosta.

Ribič. Do vrat, skozi ktera hočem jaz stopiti, drži vsaka cesta. (Teče čez most.)

Florijan. He, he! Boštijan, kje si izgubil razum!

Sovr. straža. Nazaj!

Ribič. Pusti me, prijatelj, grem si k vašim pokos svinca.

Sovr. straža. Nazaj!

Ribič. He, ker mi zagrajate pot, po katerem sem se namenil stopiti iz življenja, končam ga z enim skokom. Naj umrem od strele ali od valov, to je vse enako! (Hoče v Savo skočiti.)

Alenčka. Za Boga, Boštijan! Kaj delaš!

(Uhvati ga.)

Florijan. Tri sto medvedov! Boštijan, Boštijan!

(Uhvati ga.)

Ribič. Čujte me, ribe, ktere koli prebivate v zeleni Savi! Čujte me! Vi kléni, ve ščuke, ve postrvi, čujte me! Jaz sem vaš največi sovražnik, jaz sem tist ribič, ki vas sem lovil na odíce, v koše, mreže in sake, jaz sem vas pošiljal kuharicam pod nože, in vam sem zasájal dolge motoze skozi nosnice! Zdaj vam se je lahko maščevati! Maščujte se! Zberite se, sedite, sodite in obsodite me, ter me razdrobite na toliko koscev, kolikor vaših bratov in sester sem potegnil iz krila vaše Save.

Alenčka. Boštijan, Boštijan, tudi jaz se umorim!

Florijan. Človek, daj si vendar dopovedati; utopiti se ti je še dosti časa!

Četrty prizor.

Špela in Prejšnji.

Špela (prikaže se naglo pri sovražni straži). Hvala Bogu, tam le ga vidim!

Ribič. Kdo gre od tamkaj sem? — He! Špela je Florijanova; hvala Bogu, mogel bom še kaj dobrega storiti na svetu! Pojdite sem, Špela, pojdite!

Sovr. straža. En arriére!

Florijan. He, lej je lej! Sluga, gospodinja
Špelka!

Špela. O ti nesrečni mož!

Sovr. straža. Nazaj!

Špela. Náte sprevodni list.

Sovr. straža. Hodi!

Ribič. Sak na ribe! Da bi bili prišli za četr
ure poprej!

Špela. Mož, moj mož! Kod se klatiš, kaj delaš?

Florijan. Koder hodim, povsod ná-te mislim!

Ribič. Ne verujte mu, ker še le zdaj sem pri-
šel semkaj in videl sem, kako je moja ne-
vesto objemal in ljubil!

Špela. Kdo? — Florijan?

Ribič. Florijan, Florijan!

Špela. Moj mož?

Ribič. Vaš mož, vaš mož!

Špela. Florijan Škrjanec?

Ribič. Florijan Škrjanec. Da! Tako je!

Špela. O mili Bog! Kaj sem sirota doučakala!
Mož — Florijan — Škrjanec!

Florijan. E, ne verjemi ne, Špelče!

Ribič. Ali morete utajiti, da ste objemali moje
Alenče?!

Florijan. He! Razkladal sem ji nekaj naukov!

Špela. Lepi nauki! Na razkriteh mostu, pred
vsemi ljudmi dekleta objemati! Ako si ho-
tel biti tak naukar, ni se ti bilo treba ženiti!

Florijan. Špelèk! Bodi pametna, pa poslušaj me!

Špela. O ti brezbožni Florijan! Ti si še laži od žitneh plev! Kdo mi je vsak dan očital, da sem prava Eva? Kdo mi je oponašal, da je Eva po zemlji razsula grehe, in da tiste, ki se po njej imenujejo, trosijo gnjusobo povsod, koder je še kaj planjave! — Z vami je prišel greh na svet, in ti si njegov najrodovitnejši ploditelj!

Florijan. Jaz bi ti dokazal, Špelka!

Špela. Ni malo ni dosti mi ne špelkaj! Najina zakonska vez je na dvoje! — Jaz vzdihujem doma po njem, ko neúmnica; tekam po vasi, po travnikih, iščem, kličem, plakam, hitim na zadnje v sovražni tabor; — strah mi dušo mori — prosim sovražnega polkovnika sprevodnega lista, in jočem tam, da bi se mi srce vtopilo! Slednjič ga vendar najdem in čujem, da počenja tu, na očitnem mostu grde porednosti!

Alenčka. Oh, in človek mora vse to voljno trpéti!

Ribič. Sak na ribe, koš na rake! Zdaj trpi!

Florijan. Vidiš, mila žena —

Špela. Kje si bil dozdej? —

Florijan. V pisarnici!

Špela. V pisarnici? V kateri? Kaj si tam imel?

Florijan. Opravila.

Špela. Zdaj pri nas opravljajo vse vojaci. Kaj si tam delal?

Florijan. Ne vprašaj me, žena! Pride čas, pa ti vse povem.

Špela. Precej mi povedi, sicer skočim v vodo!

Ribič. Škrjanka! Skočiva oba!

Špela. Mož! Florijan! Vprašam te zadnjič: Kaj si delal v pisarnici?

Florijan. To moram zamolčati.

Ribič. Ha! Sak na ribe, koš na rake, nobeden ti neče povedati resnice! — Drugi je hujši od družega.

Špela. Mož ne sme ženi nič zakrivati.

Florijan. Kjer gre za ves narod, tam žena izgubi pravico.

Špela. Kaj ti kvasiš o narodu? Ti si v narodu to, kar miš v kraljevem gradu.

Florijan. Vidiš, mila ženka, tudi miška je pomagla ujetemu levu iz mreže.

Špela. Tebi gotovo ne pomore. — Rotim te, govori: kaj si delal v pisarnici!

Florijan. Mlinsk kamen leži na tem; tega ne dobiš iz mene.

Špela. Ti nisi bil v pisarnici!

Florijan. I kje drugje pa, draga ženka?

Špela. Za dekleti si se potepal.

Florijan. He, he!

Špela. Ni dosti, da se morajo vojski skrivati, še ti jim nastavljaš zanke!

Florijan. Jaz zanke!

Špela. Jaz se od tebe ločim!

Florijan. Kako?

Špela. Zatožim te!

Florijan. Kje?

Špela. V pisarnici!

Florijan. V pisarnici? He, he!

Peti prizor.

Grábljavec in Prejšnji.

Grabljavec (pride naglo od leve strani).

Sovr. straža. Stoj!

Špela. Aha! Ta mi mora narediti tožbo! To je stari Grabljavec, ki zna latinski.

Ribič. Sak na ribe, saj res! Ta ti je mož, ki je peresu kos! Alenčka, iz naših okličev ne bode nič!

Sovr. straža (Grabljavcu ki preiskuje vse žepe). **Nazaj!**
pravim.

Grabljavec (mrmraje). Tempore bellorum compe-
scitur ira leonum. Náte sprevodni list.

Sovr. straža. Idi!

Grabljavec (gre na most).

Ribič. Dobro jutro, gospod doktor!

Špela. Dober dan, gospod doktor!

Grabljavec. Gratias, gratias! Pustite na glavi,
pustite na glavi. (Gre dalje.)

Prijat. straža. Stoj!

Grabljavec. Cur non procedam?

Prijat. straža. Nazaj!

Grabljavec. Grem v tabor.

Prijat. straža. Kje imate sprevodni list, gospod?

Grabljavec. Dal sem ga sovražni straži.

Prijat. straža. Naj vas tedaj sovražna straža
pusti preko! — Nazaj!

Grabljavec. Miles! Ne vzdržuj me, glava mi
gori!

Prijat. straža. Pod mostom je voda, lahko je
gasiti!

Grabljavec. Dragi moj! — Moram v tabor!

Prijat. straža. Morda po drugem poti, po tem ne!

Grabljavec. Vi, gospod, kaj je zastavica?

Prijat. straža. To so babje neumnosti. Lahko
noč!

Grabljavec. Vi gospod, kaj je — dva in pet-
deset?

Prijat. straža. Dve več, nego bi jih jaz do-
bil, ko bi vas pustil preko mostu. Nazaj!
— Če ne — —

Grabljavec. O rude hominum genus! — Moram
teči do broda. (Teče nazaj.)

Ribič (odkrivaje se). Gospod Grabljavec, samo dve
besedici!

Grabljavec. Pustite na glavi, pustite na glavi!

Špela. Gospod doktor, napišite mi tožbo!

Grabljavec. Dva in pet deset — quinquaginta duo, to bi ti človek znorel!

Sovr. straža. Nazaj!

Grabljavec. Nu?

Sovr. straža. Nu?

Grabljavec. Saj sem menda tod prišel?

Sovr. straža. Mogoče.

Grabljavec. „Poberi se, od koder si prišel“ — pravi star pregovor.

Sovr. straža. Gospod, mi imamo na bojišči svoje pregovore, izmed katerih eden pravi: „tje je lahko, nazaj težko!“ — Nazaj!

Grabljavec. Per ego te mortis timorem —

Sovr. straža. Poberite se mi, gospod, sè svojo latinščino, ako ne, vas naučim popevati drugo pesem.

Grabljavec. Razpokniti mi je tukaj, — circa circum grex inculta! —

Sovr. straža. Storite, kar se vam hoče, samo to vas prosim, stopite deset korakov od mene.

Grabljavec. Moje podvizanje je važno!

Sovr. straža. Naša zmaga še važnejša!

Grabljavec. Kaj je vsa vaša zmaga proti upokojenju moje duše?

Sovr. straža. Gospod, vi ste menda znorel! Poberite se! Ako ne —!

Grabljavec. O me miserum, me infelicem! Ljudje,

pomagajte mi iz te zaprtije, izdan sem, prodan sem! Ab omni parte perfidia circumventus!

Špela. Slušajte me, gospod Grabljavec!

Grabljavec. O da bi imel peróti, o da bi bil orel, sokol, ali vsaj vrana!

Ribič. Pri meni si nekaj zaslužite, gospod doktor!

Alenčka. Ne poslušajte ga, gospod doktor!

Grabljavec. Vah! Videor mihi piscatorem videre. — Ribič, — tri sto — da imaš čolnič!

Ribič. Imam ga! — Glejte, prišel sem že do okličev.

Alenčka. Pusti okliče tam, kjer so!

Grabljavec. Prevezi me ribič, prevezi!

Ribič. Prevezem vas, ali nekaj se je zgodilo! —

Alenčka. Kar nikogar nič ne briga.

Grabljavec. Precej me prevezi, ta hip me prevezi!

Ribič. Kako vas čem prevesti? Saj ne morem z mosta.

Grabljavec. O hominum pecus! Ko bi mogel jaz z mosta, ne bilo bi mi treba tvoje ladije.

Špela. Moj mož mi je bil nezvest!

Florijan. He, he! Žena, ne grdi sama sebe!

Ribič. Moja Alenčka je bila v vojaškem taboru.

Grabljavec. Kdo je bil v vojaškem taboru?!

Ribič. Alenčka, moja nevesta!

Grabljavec. Alenčka. — Alenčka! Nisi videla tam častnika Ledinskega?

Alenčka. Ta je menda tisti dobri gospod, ki je tako skrbel za bolne?

Grabljavec. Nu! Nu! Ipse!

Alenčka. Ki si je toliko prizadeval za starega župnika?

Grabljavec. Prav, prav! Ipsissimus!

Alenčka. Nisem ga videla.

Ribič. Bila je v sovražnem —!

Grabljavec. V sovražnem! — O totus mundus delirat! — Ljudje, ljudje! Odvalite z mene to skalo; razširite mi to črepinjo! — Jaz vam počim!

Ribič in Špela. Slišite!

Florijan in Alenčka. Ne poslušajte ju!

Špela. Važne reči imam!

Ribič. Do tega stoji mnogo.

Grabljavec. Naj važnejša je moja važnost! Ko vam bečele ne bi rojile; ko bi vam ribe pocrkale; ko bi prišla kuga na živino; ko bi goréle vasi, gradovi, mesta; ko bi zemlja gorela: vse bi se dalo popraviti; ali če ne najdem v tem klobku niti; če ne ključa do te skrivnosti — pa mi je konec sveta, — pa naj mi žalostno mrtvaško pesem zazvoné vsi zvonovi!

Florijan. He, he! To mora posebno važno biti! — Kaj pa je to?

Špela in Ribič. Povejte nam tedaj!

Grabljavec. Ne zahtevajte tega, ljudje božji, velika moja duša omaguje pod tem, vi bi razpadli v prah in pepel!

Florijan. He, he! Povejte nu brzo!

Ribič. Ali gre za zmago?

Grabljavec. O, to je prazna slama!

Špela. Za mir?

Grabljavec. Pleve! Pleve!

Florijan. Za izdajstvo?

Grabljavec. Sanje! Pájčevina!

Ribič, Špela in Florijan. Povejte nu, za kaj gre?

Grabljavec. Za uganko!

Florijan, Špela, Ribič in Alenčka. Za uganko!

Grabljavec. Pa za kako uganko! Per deum Fidium! — Jaz sem jih razplel uže na tisoče, po vseh časnikih sluje moje ime, pa kake so bile te uganke! — Nektera je bila tako zamotana, kakor vrabčevo gnjezdo, pa jaz sem jo vendar razplel! — Na priliko: Jelen se pase na borjači, borjač je okolo in okolo obzidan s tolikim zidom, da ga golob ne preleti: kod uteče ta jelen?

Špela. Skozi vrata!

Grabljavec. Tam ni vrat!

Ribič. Po predoru!

Grabljavec. Tam ni predora!

Florijan. Po strugi!

Grabljavec. Tam ni struge!

Špela, Ribič in Florijan. Nu, kod tedaj uteče?

Grabljavec. Nikoder!

Špela, Ribič in Alenčka. Hahaha!

Grabljavec. Ste li videli! To sem bil jaz precej uganil. Ali uganki, katero mi je zastavil gospod častnik Ledinski, naj pride vrag do dlake! Tudi jaz vém kako zvito in bistro, ingenium et os magna somniatorum! — Vendar vse zastonj! Koder hodim; premišljam. Že tri noči nisem očesa zatisnil, pa štiri sveče so na mizi gorele. Ali vse zastonj! — Čuj jo ribič!

Ribič. Oh, meni je druga uganka pri srci!

(Obrne se.)

Grabljavec. Poslušaj ti Alenčka!

Alenčka. Oh, mene boli glava uže od same žalosti!

Grabljavec. Poslušajte tedaj vi Špelka!

Špelka. Eh, kaj je meni do vaše uganke!

Grabljavec. Nu! Škrjanec! Tedaj jo tebi zastavim!

Florijan. He, he! Skoro da sem radoveden!

Grabljavec. Neki bogat grof je šel v grad, pa je videl delavca, ki je drvaril. Po koliko si služiš s tem delom na dan? vpraša grof drvarja. — Po sedem grošev, odgovori drvar. — Kam devaš te groše, vpraša dalje grof. — Razdeljavam je na tri dele,

odgovori drvar. — Z enim delom plačujem dolgé, — poslušaj dobro bečelar!

Florijan. Saj poslušam!

Grabljavec. Z enim delom plačujem dolgé, — pravi drvar — drugi del davam na obresti, — umeješ li to, Škrjanec?

Florijan. Umejem.

Grabljavec. Pa kako umeješ ti to?

Florijan. I nu, drugi del deva na obresti — interese!

Grabljavec. Dobro! — Drugi del deva na obresti — a zdaj napni ušesa — tretji del mi ostaja na dva in petdesetih!

Florijan. Na dva in petdesetih? — Kaj je to?

Grabljavec. Glej! Vidiš nu? Saj si tudi ti božja stvar! Kaj je to?

Florijan. Pa kaj je temu rekel bogati grof?

Grabljavec. Kdo to ve! Pravijo, da je nekaj po francoski zamrmral, pa je dal drvarju rumen zlatnik! —

Florijan. Cekin? Oho, he, he! Tedaj mora v tem biti vendar kaj jedra!

Grabljavec. Menim, da je! Veliko, sladko, jedrno jederce! S tolsto koščéno lupino ob sebi, tako da bi ób-njo vse zobé polomil, — ko bi jih še kaj imel, — pa bi je vendar ne pregriznil! — I razmotaj si to! Z enim delom plačuje dolgé, drugi del po-

klada na obresti, — ali ne mami to človeka? Ali ima to kaj v sebi?

Florijan. I nu — to je tako nekam na štiri in dvajset postáv!

Grabljavec. In tretji del ostaja na dva in petdesetih! — To ti je še le pravi beli zamorec.

Florijan. To ti je še le aženpeč!

Grabljavec. Kaj pomenja to? Kaj more to biti? Pomenja li to dva in petdeset zaponek, ali dva in petdeset polén, ali dva in petdeset desák? Ali kaj more to biti? —

Florijan. Srakoper ti vedi!

Grabljavec. Koliko omotice mi je uže napravilo! — Mislil sem si uže, kaj, ko bi bil ta človek kvartač? Mi, bolj omikani ljudje, mi homines majorum gentium, kakor so: mlinar, krčmar, opravnik v gradu, itd. imamo med seboj igro, in tej pravimo „šest in dvajset.“ V tej igri je 52 znamenita reč; izdela se lahko 52 iz začetka, izdela se 52 h koncu.

Florijan. Nu, tedaj bode to tista dvainpetdesetka!

Grabljavec. Pa kdo je kdaj slišal, da bi drvar igral šest in dvajset!

Florijan. He, kdo vé?

Grabljavec. Igraš li ti šest in dvajset?

Florijan. Jaz ne igram.

Grabljavec. Igraš-li ti ribič šest in dvajset?

Ribič (osorno). Jaz ne!

Grabljavec. Igraš ti Alenčka, šest in dvajset?

Alenčka. Kar živim, nisem nič slišala o tej igri.

Grabljavec. Ali si videl! Ecce!

Florijan. Anti pravite, da vam je zastavil gospod častnik to uganko. Zakaj vam ni te reči malo pojasnil?

Grabljavec. Fatum, ineluctabile fatum! To se je zgodilo po osodi, ki me je hotela s svojo težko nogo zdrobiti! — Dal mi je gospod častnik 24 ur premisleka. Drugi dan pridem k njemu, do zemlje se mu priklonim, ter se izročim njegovi milosti. Smilil sem se mu, in hotel me je uže za roko odvesti iz tega labirinta, ko zagrmí krik: „Sovražnik!“ „Sovražnik!“ — In zagrmeli so topovi, kakor bi pokali tečaji visocega neba in črne zemlje, — ah! Per deum Fidium!

(V dalji se počne streljanje, zdaj na desni, zdaj na levi strani; čuje se strel za strelom.)

Špela. O vseмогоči Bog! Kaj je to?

Alenčka. O sveta nebesa!

Ribič. Sak na ribe! Gorjé pregorjé! Joh prejóh nam! Po nas bode, izgubljeni smo!

Grabljavec. Zdaj mi gre v glavo! Ob osmih se je premirje končalo, — pomirili se niso, in bitva se zopet začčenja! Bežite! Bežite!

Ribič. Sak na ribe! V Kranj, v Kranj! (Vsi tekó na levo stran mosta.)

Sovr. straža. Nazaj! Ako ne, vas vse prebodem družega za družim!

Vsi. Gorje! Joh prejoh! (Šinejo na drugo stran.)

Prijat. straža. Nazaj! — Živ ne stopi nobeden z mosta!

Grabljavec. O horribile mortis momentum! Skočimo v reko!

Špela. V reko, v reko!

Ribič. Sak na ribe, koš na rake! Ljudje, imate li še kaj pameti? Utonite, da vas ne postreljajo! V valovih je smrt gotova, a iz topov ne udarja nobena krogla okoli nas!

Florijan. Boštijan prav govori! Oh, da bi bile te krogle iz voščin!

Alenčka. Ali vsaj iz pepela!

Špela. Ali iz moke!

Grabljavec. Ali iz papirja!

Florijan. Anti sedimo vsaj! Morebiti bodo čez nas letale! (Vsi sedejo tako, da sedi Špela pri Florijanu in Alenčka pri Boštijanu, a Grabljavec na desni sam zase.)

Špela. O moj mili Bog! Kako tréska, in grmí!

Ribič. Joh, prejoh! Uže podirajo jelše! Pripravljajmo se k smrti!

Grabljavec (v veliki bridkosti). O! — Quis fuit, horrendos primus qui protulit enses!

Alenčka. O moj mili Boštijan! Objemi me, posloviva se!

Ribič. Sak na ribe! Spominjaj se svojih grehov!
Alenčka! Izprašaj svojo vest!

Grabljavec. O quam ferus, et vere (strel; vsklikne)
ferreus ille fuit!

Florijan. Kaj tu mrmrate gospod doktor! Vi
nam še vse krogle sem pričarate!

Grabljavec. O, železen je bil, ki je najprvi v
taka ognjevita žrela svinec nabijal!

Špela. O gorje, pregorje! Zopet je tresnilo!

Ribič. Alenčka! Zdaj je viharen čas! Izpovedi se!

Alenčka. Oh! Jaz sem čisto nedolžna!

Grabljavec. Z enim delom plačuje dolgé!

Florijan. Oh! Ženka moja, podaj mi roko!

Grabljavec. Drugi del daje na obresti!

Špela. Bog ti vse odpusti, kakor ti jaz vse od-
puščam. (Poda mu roko.)

Ribič. Kaj si delala v sovražnem taboru?

Grabljavec. Tretji del ostaja na dva in petde-
setih!

Alenčka. Iskala sem po bojišči rajnega brata!

Ribič. Kaj? — Sak na ribe! Svojega brata!

Alenčka. Povedal mi je neki vojak, da je pri-
letela krogla, velika kakor luna, pa mu
je odbila glavo.

Florijan. Oh, drži me, žena, drži me trdno! O
da bi vsaj v krščanski slogi midva iz tega
sveta šla!

Ribič. Drži si glavo! — Joh! Prejoh! Kaj —
tvojemu bratu?

Alenčka. Pa sem šla tje, rada bi bila še enkrat z njim govorila.

Grabljavec. O rad umerjem, samo da bi vedel, kaj pomenja ta peklenska dvainpetdesetka!

Ribič. Ojoj! Prejoj! — Kako si mogla govoriti ž njim, ako ima glavo odstreljeno?

Alenčka. Samo rano sem mu hotela zavezati, ter ga materi domu privesti.

Špelka. Držite se ljudje! Držite se! Most pod nami poka!

Grabljavec. Oh! — Tunc caedes hominum, tunc proelia nata!

Ribič. Oj, oj! — Ali si ga našla?

Alenčka. Našla sem ga, a glava mu je bila uže vzeta; zanjo nisem več mogla zvedeti.

Grabljavec. At nobis aerata, Lares, depellite tela!

Ribič. Ojoj! Prejoj! Pa kaj si delala s tem truplom.

Alenčka. Prekrižala in z lastnimi rokami sem ga pokopala.

Grabljavec. O take topove si je sam vrag izmislil! Kader tí govore, mora vsak jezik molčati!

Ribič. Oj! — Oj! — Kdo vé, koga si ti zagrebla!

Špela. Oh, Florijan moj dragi, čutim že smrt na jeziku. — Dobro ti bodi na veke!

Florijan. O da bi nama krogla obema vkupe vzela glavo!

Špela. Mož ne jemlji grehov s seboj v večnost.

Florijan. Ne, ne!

Špela. Kaj si delal v pisarnici?

Florijan. Povedal sem našim častnikom, kako bi najlaže skočili vragu na hrbet!

Grabljavec. Dva in petdeset! Oh to je okrotna smrt!

Špela. Ali je to res, Florijanček moj?

Florijan. Res, res!

Špela. Ne nosi s seboj greha v grob!

Florijan. Res je, res!

Špela. Oh! Odpusti mi tedaj! Imela sem te na sumu, da se za dekleti klatiš.

Florijan. O, vse ti rad odpuščam.

Grabljavec. O quis furor est, atram bellis accessere mortem!

Ribič. Ne jokaj, Alenčka ne jokaj! Gledi, da bo tvoja vest čista!

Alenčka. Ah! Moja vest je čista, kakor nov sneg!

Ribič. Ali nisi z nobenim sovražnikom kaj onégala?

Alenčka. Z nobenim!

Ribič. Pomni, da nas smrt za lase ruje! Govori resnico!

Alenčka. Resnico, resnico!

Ribič. Kaj so s teboj sovražniki delali?

Alenčka. Oh! — Milovali so me! Bili so pri-
ljudni in dobrotljivi, pomagali so mi brata
iskati.

Ribič. Ali ti niso nič pravili o ljubezni!

Alenčka. Nič.

Ribič. Oh! — Ali te ni nobeden poljubil?

Alenčka. Nobeden! — Oh! Ali bi ga bila tresknila!

Ribič. Oj! — Odpusti mi tedaj Alenčka! Po krivici sem te dolžil, nikdar več ti ne bodem krivičen.

Alenčka. Vse sem ti odpustila! Pa ne preklicuj okličev!

Ribič. Skoraj prideva na ón svet; tam ni okličev.

Alenčka. Umreti, umreti! Pa še pred svatbo! Nikoli več ne bodem imela na sebi svilénega krila! — O to mene najbolj boli.

Grabljavec. Dva in petdeset, to mene grize! To mene davi! Oh ljudje, ljudje, držite me, uže nam zvižgajo krogle nad glavami!

Florijan. Ne zdihtuj Špelka! Srce mi poka.

Špela. Oh, mene tlači greh!

Florijan. Izvi se iz njega, odkrij mi vse!

Špela. Veš, takrat, ko sva bila v Loki na sejmu?

Florijan. Vem, vem!

Špela. Poljubila sem bila gospoda oprávnika.

Florijan. Vidiš, Špela? Kako nedolžno si se vedno držala?

Špela. Oh odpusti mi! Prosim te, odpusti mi!

Grabljavec. Non seges est infra — non vinea culta —

Alenčka. Ne jokaj se, Boštijan, prosim te, ne jokaj se!

Grabljavec. Sed audax cerberus! Ta strel bi razrušil babilonski stolp, ko bi še stal.

Ribič. O! Jaz sem se ti pregrešil, Alenčka!

Alenčka. S čim? Boštijan! Povej mi vse zvesto!

Ribič. Oj! S pomladi sem poljubil krčmarjevo Rotíjko, ko sem jo domu spremljal od shoda.

Alenčka. Tako! Ti hinjavec ti!

Špela. Zdaj malo polega.

Florijan. O večni Bog daj! Ženka zlata, o da bi midva ušla srečno tim strelam!

Grabljavec. Čujte, čujte! Ne slišite nič?

Špela. Kaj tacega?

Ribič. Kaj je gospod doktor?

Grabljavec. Molk! Poslušajte!

(Glasi v dalji). „Zmaga, zmaga,“! (Streljanje umolkne.)

Grabljavec. Ali ste slišali „Victoria“?

Šesti prizor.

Prijateljski častnik in več vojakov. Prejšnji.

Častnik. „Zmaga“! „Zmaga“!

Vsi (skočijo na noge).

Sovr. straža (odide).

Grabljevec. O me terque, quaterque beatum!

Častnik. Ljudje božji, kaj delate tu? Poberite se! Vojska se sem vali. — Nisi ti tist pošteni Škrjanec?

Florijan. Da! Tako je gospod častnik!

Častnik. Dobro si nas naučil, tvoje razodetje nam je bilo zelo vspešno.

Florijan. Vidiš, Špela!

Častnik. Oh! Nisi ti tisto dekle, ki je hotelo obupati, ker ni našlo brata?

Alenčka. Ali si slišal Boštijan!

Častnik. Tvoj bratec živi!

Ribič. Sak na ribe! Ali si slišala Alenčka?

Častnik. Proč! Proč! Strani! (Hoče oditi).

Grabljavec. Gospod častnik!

Častnik. Hej! Gospod Grabljavec! Kaj bi vi rad? Jaz moram dalje!

Grabljavec. O, same tri besedice o tistem drvarji! — Z enim delom je plačeval dolgé. —

Častnik. Dajal ga je staremu očetu, kteremu je bil dolžan povrniti vso odgojo!

Grabljavec. O gaudium! — Drugi del je dajal na obresti! —

Častnik. Dajal ga je svojemu sinu, da bi ga na starost plačeval.

Grabljavec. Jo Bacche! — Tretji del je ostajal na dva in petdesetih!

Častnik. Ta je bil njegov užitek; kajti on, žena in dete njijno imeli so vsi vkup dva in petdeset zob! — Proč! Proč! (Odide z vso vojsko.)

Grabljavec. O miracucaculum! To mora precej v prátiko! Jaz sem to vendar izvrtal!

Ribič. Sak na ribe, koš na rake! Alenčka, zdaj bodeva spet živa! V štireh nedeljah se poročiva!

Alenčka. Oj! Ti si poljubil krčmarjeva Rotíjko!

Ribič. A ti si dejala, da te je Škrjanec poljubil! Nimava si tedaj kaj očitati.

Grabljavec. Dva in petdeset zob! Kdo vraga bi to izteknil!

Špela. Oh, mož! Jaz bi se gorko zjokala! Zdaj, zdaj se bodeva še le rada imela!

Florijan. He, he! Poljubec ki si ga dala gospodu opravniku! —

Špela. Zato si ti dal poljubček Alenčki! Tedaj sva si na gladkem!

Grabljavec. Dva in petdeset zob! — Zdaj naj ukajo: „Zmaga“, kolikor hoté!

Ribič. „Zmaga“! „Zmaga“! — Pa sak na ribe koš na rake! Ta most mi ostane v spominu do smrti! (Na vseh straneh bobnajo.)

Alenčka. Oh! Slišite boben? Pojdi, pojdi Boštijan, pojdi! (Bežita na desno.)

Špela. Vojska pritiska proti mostu! Pojdi Florijan, pojdi! (Bežita na levo.)

Grabljavec. Prvi del očku! Drugi del sinčku! Tretji del ostaja na dva in petdesetih — zobéh! „Victoria“! „Victoria“! (Beži na levo za njima.)

(Igrališče se zagrne).